

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

« _____ » (підпис)
201 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління банками на фінансовому ринку»
(назва магістерської програми)

на тему: «Ринок кредитування фізичних осіб в умовах розвитку
інформаційних технологій»
(назва теми)

Виконавець:

студентка кредитно-економічного
факультету

Ісар Айгюн Тадж Мухаммед кизи _
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

К.С.Н., викладач
(науковий ступінь, вчене звання)

Шмуратко Яна Антонівна _
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ...	6
1.1. Роль банків на ринку кредитування фізичних осіб.....	6
1.2. Вплив розвитку інформаційних технологій на розвиток кредитної діяльності банків	11
1.3. Законодавче забезпечення банківського кредитування фізичних осіб	23
Висновки до першого розділу.....	32
2.1 Оцінка поточного стану ринку кредитування фізичних осіб	34
2.2 Особливості діяльності банків на ринку кредитування фізичних осіб44	
2.3 Оцінка впливу інформаційних технологій на ринок кредитування фізичних осіб	51
Висновки до другого розділу	60
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	63
3.1. Міжнародний досвід та проблеми розвитку ринку кредитування фізичних осіб	63
3.2. Інструменти активізації ринку кредитування фізичних осіб	80
Висновки до третього розділу.....	88
ВИСНОВКИ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96
ДОДАТКИ	102

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку людства характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, які охоплюють все більші напрями діяльності, створюють можливості для зростання ефективності виробництва, змінюють механізми функціонування багатьох соціальних інститутів, сфер бізнесу та навіть держав. Під впливом нових технологій відбуваються докорінні зміни у розподілі праці, технологіях управління, моделях ведення бізнесу суб'єктів господарювання усіх напрямів діяльності. Отже, використання інформаційних технологій стає об'єктивною необхідністю сьогодення.

Слід зазначити, що для економіки України її сучасний етап розвитку характеризується суттєвими змінами насамперед банківської системи, що зумовлюється багатьма чинниками політичної та економічної нестабільності. Останні суттєво вплинули на платоспроможності фізичних осіб, внаслідок чого погіршилась якість кредитного портфелю багатьох банків, зменшився попит на банківські кредитні продукти тощо. У зазначених умовах банки змушені шукати нові шляхи активізації співпраці із потенційними позичальниками, які б сприяли підвищенню ефективності роботи

Традиційно саме кредитування відіграє важливу роль у розвитку банківської системи та економіки загалом, адже воно є одним з передумов ефективної та прибуткової роботи банків. Чинне місце у кредитних операціях банків посідає кредитування фізичних осіб. Розвиток ринку кредитування фізичних осіб сприяє більш швидкому зростанню життєвого рівня населення, розширенню процесу реалізації товарів і отримання прибутку і, в результаті, збільшенню податкових надходжень до бюджету держави, що зумовлює соціальну важливість зазначеного напрямку діяльності сучасних банків.

Підвищення ефективності та конкурентоспроможності банків потребує використання досягнень у галузі інформаційних технологій, оскільки вони дозволяють суттєво підвищити ефективність діяльності банків, зокрема ефективність кредитних відносин з клієнтами-фізичним особами.

За зазначених обставин дослідження впливу інформаційних технологій на розвиток ринку кредитування фізичних осіб, обґрунтування інструментів, які сприятимуть його активізації, набуває особливого значення та зумовлює актуальність теми дослідження.

Результати досліджень впливу інформаційних технологій на розвиток банківських послуг в цілому та зокрема на ринок кредитування фізичних осіб в цілому, знайшли своє відображення в працях зарубіжних і українських вчених, серед яких праці М.С. Деменков [1], В.В. Коваленко [2], Л.В. Кузнєцової [3], О.В. Мошенець [4], О.С. Сергєєвої [5], Р.Г. Сніщенко [6], А.Я. Страхарчук і В.П. Страхарчук [7], Н.В. Тарасевич [8], Н.П. Юрчук [9] та інші.

Метою роботи є визначення особливостей функціонування вітчизняного ринку кредитування фізичних осіб в умовах розвитку інформаційних технологій.

Для досягнення мети випускної роботи було визначено та вирішено наступні завдання:

- дослідити роль банків на ринку кредитування фізичних осіб;
- визначити чинники впливу інформаційних технологій на розвиток кредитної діяльності банків;
- проаналізувати законодавче забезпечення банківського кредитування фізичних осіб;
- надати оцінку та визначити тенденції розвитку вітчизняного ринку кредитування фізичних осіб;
- визначити особливості діяльності окремих вітчизняних банків на ринку кредитування фізичних осіб;

- проаналізувати вплив використання інформаційних технологій на розвиток ринку кредитування фізичних осіб;
- дослідити світові тренди та визначити проблеми розвитку ринку кредитування фізичних осіб;
- обґрунтувати напрями активізації вітчизняного ринку кредитування фізичних осіб із використанням інформаційних технологій.

Об'єктом дослідження є сукупність теоретичних і практичних положень, що визначають процеси банківського кредитування фізичних осіб під впливом інформаційних технологій.

Предметом дослідження є розвиток ринку банківського кредитування фізичних осіб в умовах поширення інформаційних технологій.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи пізнання, як теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація (при дослідженні сутності понять «інформаційні технології», «кредитний ринок», «ринок кредитування фізичних осіб»); спостереження (під час визначення тенденцій розвитку ринку кредитування фізичних осіб); статистичний аналіз (при дослідженні впливу інформаційних технологій на ринок кредитування фізичних осіб в Україні); прогнозування (при визначенні напрямів активізації діяльності вітчизняного ринку кредитування фізичних осіб).

Інформаційна база дослідження. Теоретичну основу випускної роботи становлять монографії та наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів з питань кредитування фізичних осіб, розвитку та застосування інформаційних технологій, зокрема в банківській сфері; законодавчі акти та нормативні положення Національного банку України з питань кредитування фізичних осіб; річні та квартальна звітність банківських установ; аналітичні дані НБУ, МВФ та БМР тощо; данні офіційних сайтів вітчизняних та іноземних банків.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження теоретичних засад сутності кредитування фізичних осіб, застосування інформаційних технологій у банківській діяльності можна зробити такі висновки.

Розвиток кредитування фізичних осіб є важливою умовою забезпечення стійкого зростання не тільки банківської системи, а й економіки в цілому. Від нього залежить розвиток багатьох інших галузей виробництва та реалізація їх кінцевої продукції. Отже, за результатами дослідження сучасних тенденцій банківського кредитування фізичних осіб в Україні можна сформулювати такі висновки та пропозиції. Зважаючи на його незадовільний сучасний стан, а також те, що уроки з цього питання, отриманих під час попередньої фінансової кризи, так і не були засвоєні та, відповідно не було вжито відповідних заходів, споживче кредитування в Україні потребує реформування.

Інформаційні технології на сьогоднішній день все більш активно використовуються в усіх сферах бізнесу. Особливо такі технології застосовуються при роботі банківських установ. Зараз між банками йде жорстка конкурентна боротьба за залучення нових клієнтів. Внаслідок цього банки в своїй роботі використовують нові інформаційні технології, і це істотно впливає на їхнє становище в банківському бізнесі, воно стає лідируючим.

Використання інформаційних технологій може бути направлено в різних напрямках, прийнятті рішень з кредитування, створення нових способів взаємодії з клієнтами, пропозиція нових продуктів кредитування або форм взаємодії.

Новий закон «Про споживче кредитування» перш за все захищає права споживачів. Інтереси кредиторів враховують буквально кілька його положень.

Тому учасники ринку займатимуться просуванням на законодавчому рівні змін, необхідних для захисту їхніх інтересів, в першу чергу від недобросовісних позичальників.

Кредитування фізичних осіб займає вагому роль у забезпеченні громадських потреб населення, становленні платоспроможного попиту, який, у свою чергу, відбивається на темпах розвитку бізнесу та економіки в цілому. Серед сьогоднішніх тенденцій банківського кредитування фізичних осіб в Україні можна виокремити наступне: скорочення кількості банків усього, а також банків, що реалізують споживче кредитування; зменшення обсягів кредитування фізичних осіб через падіння платоспроможності населення та через збільшення вартості кредитів.

Кредити фізичним особам складають лише 1/6 частину від суцільного об'єму виданих кредитів. При цьому значна частина виділяється на споживчі потреби. Нерідко населенню доводиться брати кредит для того, щоб дотягти до наступної заробітної плати чи погасити неочікувані витрати (наприклад, лікування). Тобто питання розвитку банківського кредитування фізичних осіб виходить поза межі банківського регулювання і її вирішення можливе тільки у випадку комплексного розв'язання проблеми підвищення життєвого рівня населення. Зменшення реальних доходів населення, зменшення обсягів виробництва, високий рівень інфляції, а також ведення бойових дій на Сході України призвели до неспроможності позичальників вчасно виконувати свої зобов'язання за кредитами, що спричинило зростання простроченої заборгованості. Необхідною умовою для вирішення цього питання є ретельніша увага банківських установ до фінансового стану позичальників та їх кредитних історій.

Результати проведеного кластерного аналізу дозволили визначити клієнтоорієнтованість кожного окремого банку, залежно від того, до якого кластеру він належить. Крім того, проведена кластеризація банків допомогла визначити клієнтоорієнтованість кожного з банків більш точно.

Після проведення кластерного аналізу ми виділили групу банків, що зорієнтована на кредитування фізичних осіб. Серед 15 банків ми обрали АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Оскільки саме цей банк перший по введенню інноваційних технологій, особливо в напрямку при обслуговуванні фізичних осіб.

Побудувавши кореляційно-регресійну модель ми визначили найвпливовіші фактори, та фактори, що не мають тісного зв'язку в кредитуванні фізичних осіб, а саме кількість платіжних карток в обігу та кількість банкоматів.

Розуміючи соціальну важливість присутності саме державного банку в найвіддаленіших куточках країни та його роль у реалізації державних програм, банк зосереджує свої зусилля на створенні сприятливих умов для обслуговування всіх верст населення, забезпеченні соціальних та компенсаційних виплат громадянам, наданні повного спектру банківських та інших операцій. Зважаючи на соціальну спрямованість, банк націлений на збереження широкої присутності в усіх регіонах України.

Отже значущою тенденцією останніх років з боку комерційних банків стала чітка сегментація продуктів, пропонованих цільовим клієнтам. Вважається, що робота з цільовою аудиторією підвищує ефективність продажів. Як приклад таких програм, що мають соціальну спрямованість, ми виокремили програми кредитування для отримання освіти, кредитування молодих сімей, військовослужбовців, молодих вчителів тощо.

Визначено проблеми та одразу запропоновано вирішення питань кредитування фізичних осіб. Деякі проблеми кредитування пов'язані з внутрішніми діями працівників. Наприклад, недостатній аналіз фінансового становища клієнтів при видачі кредиту; порушення принципів кредитування; неправильне оформлення кредитних договорів; видача кредитів без чітких термінів повернення; іноді відсутність перевірки використання цільових кредитів і т.д.

Скрізь, починаючи з молодих ринків з великим числом населення, що не охоплено банківськими послугами, і закінчуючи найбільш розвиненими ринками, де клієнтам надається великий вибір каналів отримання банківських послуг, банкомати залишаються важливою сполучною ланкою між банками і їх клієнтами. Банки як і раніше покладаються на банкоматні мережі в питанні розширення охоплення клієнтської бази при одночасному зниженні інфраструктурних витрат, завдяки чому, в поєднанні зі зростанням попиту на банківські послуги в цілому, попит на банкомати протягом осяжного майбутнього стає високим. Також удосконалення системи електронних платежів має істотний вплив.

Не менш важливою проблемою є і несумлінність багатьох банків при розкритті ефективної процентної ставки по кредитах, тобто в кредитному договорі містяться приховані платежі, які не вказуються банком під час рекламних компаній і не розкриваються співробітниками банку при оформленні банківського договору, в результаті чого особі, яка взяла споживчий кредит, доводиться виплачувати значно більшу суму, ніж очікувалося, що підриває довіру до конкретного банку.

До широко поширених в банківській практиці заходів щодо зниження кредитного ризику відносяться: зменшення обсягів, які видаються одному позичальнику кредитів, оформлення застави в якості забезпечення кредиту, залучення поручителів в якості гарантів повернення кредиту, страхування кредитів і інших, використання інструментів оцінки кредитоспроможності позичальника.

Розглянуто важливе питання щодо удосконалення механізму попередньої перевірки позичальника.

В даний час питома вага скорингу в системі споживчого кредитування з використанням інформації з соціальних мереж невеликий. Ці технології не можуть замінити ні класичний скоринг за даними заявки позичальника, ні технології з використанням нейромережевих моделей. Проте, високу ефективність використання даних з соціальних мереж демонструють

технології залучення нових клієнтів за допомогою мережі Інтернет і технології роботи з позичальниками з молодіжного середовища. Значною мірою складність широкого впровадження в банківську практику скоріга з використанням інформації з соціальних мереж пояснюється складністю процесу автоматизації визначення цінності конкретної інформації в контексті оцінки платоспроможності певного клієнта.

Висвітлено проблему асиметрії інформації при кредитуванні фізичних осіб, яку можна визначити, як нерівномірний розподіл інформації між сторонами угоди. Потенційні продавці нерідко приховують справжні цілі своєї поведінки і використовують різні способи для отримання переваг. Асиметрія інформації існує в усіх ланках ринкової економіки, там, де є невизначеність результату непізнаних причин або тенденцій. Ринок банківських послуг схильний асиметрії інформації як з боку клієнтів, так і з боку банків.

Центробанки та інші регулятори фінансового ринку, міжнародні організації, інші гравці ринку наголошують на важливості фінансової інклюзії упродовж останніх десятиріч. Процес просування доступного, вчасного та повноцінного доступу до широкого спектру фінансових продуктів і послуг, поширення їхнього використання серед всіх прошарків суспільства через впровадження існуючих та інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю та освітою з метою просування як фінансового добробуту, так і економічної та соціальної інклюзії.

Ми запропонували новий спосіб стати ближче до клієнтів — «гейміфікація банківських послуг», який є одним з найпопулярніших на даний момент в маркетингу трендів. та дозволяє покращити взаємодію клієнта з банками, сприяє підвищенню фінансової грамотності, активізації користування банківським послугам та, зрештою, підвищенню фінансової інклюзії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деменков М. С. Інтернет-технології в обслуговуванні клієнтів банку / М. С. Деменков // Банківська справа. -2009. –N 1. –С. 58-65.
2. Розвиток Fintech: загрози та перспективи для банків України / В. В. Коваленко // Приазовський економічний вісник. – 2018. – С. 127-133.
3. Кузнєцова Л. В. Проблеми активізації процесів розвитку банківських інновацій в Україні / Л. В. Кузнєцова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2015. – Вип. 4. - С. 9-13.
4. Мошенець О.В. Інноваційні продукти і технології на ринку банківських послуг / О.В. //Фінансовий ринок України. – 2011. – № 12. – С. 7–8.
5. Сергєєва О. С. Сучасний стан банківського споживчого кредитування в Україні [Електронний ресурс] / О. С. Сергєєва, К. О. Сівкова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. № 20. – С. 894-899. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/181.pdf>.
6. Сніщенко Р. Г. Основні аспекти автоматизації банківської діяльності / Р. Г. Сніщенко, В. В. Гладкий, С. А. Ардашов // Вісник КДУ ім. М. Остроградського: зб. наук. праць. – Вип. 7. (64). – Ч. 1. – Кременчук, 2010. – С. 87–89.; 5. Страхарчук А. Я. Інформаційні системи і технології в банках: [навч. посіб] / А. Я. Страхарчук, В. П. Страхарчук. – К.: Знання, 2010. -515 с.
8. Зверяков М. І. Нова індустріалізація як модель економічного розвитку України: монографія / М. І. Зверяков, Л. Л. Жданова, О. С. Шараг. – Одеса: Астропринт, 2017. – 296 с.
9. Тарасевич Н. В. Проблеми та перспективи кредитування банком фізичних осіб / Н. В. Тарасевич, К. Е. Мазуренко // Економіка та суспільство. – 2017. – Вип. №13. – С. 1229-1236.
10. Юрчук Н. П. Перспективи розвитку інформаційних технологій в банківській системі [Електронний ресурс] / Н.П. Юрчук // Ефективна економіка. – 2015. – № 9. Режим доступу до журналу:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z>.

11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV 384 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

12. МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/>.

13. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи [Текст] / М. І. Зверякова, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - № 4. – С. 3 – 12.

14. Усоскин В.М. Базель III: влияние на экономический рост (обзор эмпирических исследований) / В.М. Усоскин // Информационно аналитические материалы Деньги и кредит №9, 2013- 32-38с.

15. Білорус О. Г. Глобальна структурна криза та трансформації фінансової світ-системи / О. Г. Білорус // Фінанси України. – 2014.– № 4. – С. 32–45.

16. Панова Г.С. Кредитная политика коммерческих банков. – М.: ДИС, 1997. – 464 с. Panova G.S. Kreditnaia politika kommercheskikh bankov. – М.: DIS, 1997. – 464 с.

17. Гроші та кредит : [підручник] / [Савлук, А. М. Мороз, І.М. Лазепко та ін.]; за ред. М. І. Савлука. – [6-те вид.] – К.: КНЕУ, 2011. – 589 с.

18. Ершов А.П. Информатизация: от компьютерной грамотности учащихся к информационной культуре общества//Коммунист. 1988. №2. С. 82.

19. Інформаційні системи і технології в банківській діяльності: навч. посіб./ Л.В. Дубчак, Л.А. Ключко, В.Ю. Свириденко. – Ірпінь: Видавництво Національного університету державної податкової служби України, 2016. – 248 с.

20. Закон України «Про банки і банківську діяльність»№ 2121-111 від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

21. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» № 2664-III від 12.07.2001 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

22. Закон України «Про організацію формування та обігу кредитних історій» № 2704Л/І від 23.06.2005 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15>.

23. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської систем / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - №4 – С. 3-12.

24. Закон України «Про заставу» № 2654- XII від 02.10.1992 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>.

25. Закон України «Про іпотеку» № 898-ІУ від 05.06.2003 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15>.

26. Закон України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрації обтяжень» № 1255-ІУ від 18.11.2003 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15>.

27. Розвиток банківської системи України: монографія/ За ред. Д-ра екон. наук О.І. Барановського. — К.: Ін-т екон. та прогнозув., 2008. — 584 с.

28. Башлай С.В., Лобода Н.О. Теоретичні аспекти та особливості банківського кредитування фізичних осіб в Україні / С.В. Башлай, Н.О. Лобода [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1067/1/Kredit_fiz_osib_ukr.pdf.

29. Чернявський С.С. Методика розслідування злочинів у сфері банківського кредитування: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 / Чернявський Сергій Сергійович. — К., 2001. — 309 с.

30. Толстошеева А.В. Сучасні проблеми кредитування комерційними банками України / А.В. Толстошеева // Бізнес Інформ. — № 5. — 2014. — С. 370—375.

31. Ларичев В.Д. Преступления в кредитно-денежной системе и противодействие им / В.Д. Ларичев. — М.: ИНФРА, 1996. — 234 с.

32. Куртвелієва Д.Д. Сучасний стан кредитування фізичних осіб в

Україні та шляхи його вдосконалення / Д.Д. Куртвелієва [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=237>.

33. Показники банківської системи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.

34. Грошово-кредитна та фінансова статистика [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#2..

35. Worldwide Central Bank Rates [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cbrates.com/>.

36. Топ-10 ставок за депозитами в світі [Електронний ресурс] // Гроші в кредит. Новини світу кредитування та банківських послуг. — 2014. — Режим доступу: <http://groshi-v-kredit.org.ua/top-10-stavok-za-depozytamy-v-sviti.html>.

37. На які потреби беруть кредити українці? [Електронний ресурс] // Глобал Кредит. — 2017. — Режим доступу: <https://globalcredit.ua/uk/novosti/nakakie-nuzhdy-berut-kredity-ukraincy>.

38. Rankings by Country of Mortgage Interest Rate in Percentages [Електронний ресурс] // NUMBEO — Режим доступу: https://www.numbeo.com/costofliving/country_price_rankings?displayCurrency=USD&itemId=-106&region=150.

39. Курс валют [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://finance.i.ua>.

40. Dodd–Frank Act Becomes Law. The Harvard Law School Forum on Corporate Governance and Financial Regulation. July 21, 2010 // [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://blogs.law.harvard.edu/corpgov/2010/07/21/dodd-frank-act-becomes-law/>.

41. US Consumer Financial Protection Bureau CFPB [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://www.consumerfinance.gov/>.

42. Банк 3.0. Чому сьогодні банк - це не те, куди ви ходите, а то, що ви робите, Бретт Кінг, Видавництво: "Олімп-Бізнес", - 2014.

43. Український платіжний ринок. НПС ПРОСТІР, Київ, Жовтень 2016 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=38218252>.

44. Офіційний сайт Українського бюро кредитних історій [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ubki.ua>.

45. Офіційний сайт Єдиний реєстр боржників [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://erb.minjust.gov.ua/#/search-debtors>.

46. Статистика соціальних мереж [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://br-analytics.ru/statistics/am/>.

47. ЗАКОН УКРАЇНИ "Про захист персональних даних" від 01.06.2010 № 2297-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.

48. Нікітіна К.К. Асиметрія інформації на інвестиційному ринку: зміст і форми прояву. 2011. - №1. С.61-64.

49. Сисоєва Л. Вплив асиметрії інформації на ринок банківських послуг [Електронний ресурс] / Л. Сисоєва // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014.

50. Осянін І.К. Асиметрія інформації на ринку фінансових послуг // Ярославський педагогічний вісник. 2012. № 1. С.92-95.

51. Financial education [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.oecd.org/fr/finances/education-financiere/financial-education.htm>.

52. Марко Шкреба. Як перемогти фінансову безграмотність [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/kak-pobedit-finansovuju-bezgramotnost-320669/>.

53. Михайло Відякін та Дмитро Яблоновський: Фінінклюзія: що це таке і чому це важливо для всіх українок та українців? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://hromadske.radio/podcasts/rankova-hvylya/fininklyuziya-shcho-ce-take-i-chomu-ce-vazhlyvo-dlya-vsikh-ukrayinok-ta-ukrayinciv>.

54. Євген Степанюк: От лозунгов к делу. Зачем нужна финансовая инклюзия [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://finance.liga.net/ekonomika/opinion/ot-lozungov-k-delu-zachem-nujna-finansovaya-inklyuziya>.

55. Дослідження FINDEX World Bank Group, 2017, Leora Klapper, Dorothe Singer, Saniya Ansar, Jake Hess.

56. Дослідження USAID: Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні, 2017, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>.

57. Закон України "Про споживче кредитування" від 15.11.2016 № 1734-VIII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1734-19>.

58. The Economist: Financial inclusion is making great strides [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.economist.com/special-report/2018/05/03/financial-inclusion-is-making-great-strides>.

59. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення захисту прав споживачів фінансових послуг 2456-д від 29.12.2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2456-%E4&skl=9

60. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг 2413а від 20.07.2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56124.